

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ "ตุลามหาวิปโยค" ในปี 2516 และ 2519 เป็นต้นมา คงไม่มีใครใดที่คาดคิดว่า ในปี พ.ศ. 2535 หรือ 19 ปีต่อมา จะเกิดเหตุการณ์ทางการเมืองที่รุนแรงเช่นนั้นอีกในระหว่างวันที่ 17-20 พฤษภาคม ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินของผู้คนเป็นจำนวนมาก ไม่แตกต่างไปจากเหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้นแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม ในแง่รัฐศาสตร์นั้น นักรัฐศาสตร์ได้ตั้งข้อสังเกตว่าในกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาวะทันสมัยในแต่ละช่วง อาจจะทำให้เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมือง (Political Crisis) ขึ้นได้เสมอ

Leonard Binder (อ้างถึงในระวีวรรณ ประกอบผล, 2528) กล่าวว่า ในสภาวะที่ระบบการเมืองหนึ่ง ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาวะความทันสมัย ระบบการศึกษา และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ได้ก่อกระตุ้นให้คนมีความรู้สึกรุนแรงเพิ่มขึ้นในเรื่องของสิทธิและความเสมอภาค ตลอดจนความสามารถ ซึ่งลักษณะเช่นนี้ถือเป็นอาการของการพัฒนา

ดร.ลิขิต ธีระเวคิน เขียนบทความในนิตยสารสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ภายหลังจากวิกฤตการณ์สงบว่า เมื่อวิเคราะห์ถึงเหตุการณ์ที่เกิด พบว่าปัจจุบันประเทศไทย เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยม มีการนำเทคโนโลยีขั้นสูงมาใช้เพื่อการสื่อสาร โดยเฉพาะการสื่อสารทางวิทยุและโทรทัศน์ โดยที่ประชาชนและสื่อมวลชนมีการศึกษามากขึ้น จากเหตุการณ์ดังกล่าว จะเห็นว่าผู้ชุมนุมนั้นมักเป็นชนชั้นกลาง ทั้งในกรุงเทพ และต่างจังหวัด ซึ่งต่างก็ตื่นตัวกับเหตุการณ์ ประเด็นสำคัญที่สุดคือ ยิ่งปราบก็ยิ่งไปชุมนุม

นุมนกันมากขึ้น สภาพเช่นนี้ไม่สามารถจะดึงกลับได้ (รายงานการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายให้สิทธิเสรีภาพแก่สื่อมวลชนไปปฏิบัติ กรณีศึกษา : วิกฤต - พฤษภา จัดทำโดย นักศึกษาภาคพิเศษ รุ่น 4 สาขานโยบายสาธารณะ และการบริหารโครงการ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2535)

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งต่างๆที่เกิดขึ้นในประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นการปฏิวัติ รัฐประหาร การปฏิรูป หรือกบฏ ที่เกิดขึ้นในช่วงระหว่างปี 2475 จนถึงปี 2524 รวมทั้งเหตุการณ์ในเดือนตุลาคมมหาวิปโยคของปี 2516 และ 2519 นั้น แท้จริงก็คือ วิกฤตการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในระบบการเมืองที่กำลังพัฒนา (ระวีวรรณ ประกอบผล, 2528)

วิกฤตการณ์ทางการเมือง ในความหมายที่เป็นที่เข้าใจของคนโดยทั่วไปนั้น อาจจะหมายถึง สภาวะของความสับสน วุ่นวาย ความขัดแย้งในทางการเมืองระหว่างสองฝ่าย ซึ่งฝ่ายหนึ่งเป็นผู้เรียกร้องให้อีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติตาม หรือไม่ปฏิบัติตามใดอย่างหนึ่งตามข้อเรียกร้อง คำว่า "การเมือง" ในที่นี้ อาจจะหมายถึง บุคคลและสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและปกครองประเทศไม่ว่าจะเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ บริหาร หรือตุลาการ

ในสภาวะของความขัดแย้งนั้น มีการเรียกร้องและกำหนดเงื่อนไขต่างๆ ตลอดจนมาตรการที่จะดำเนินการ หากข้อเรียกร้องไม่ได้รับการตอบสนอง และเหตุการณ์จะทวีความตึงเครียดขึ้นเรื่อยๆ เมื่อไม่สามารถหาทางออกให้กับเหตุการณ์นั้นได้ จนนำไปสู่ขั้น "วิกฤต" หรือแตกหัก อันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงตามมา

เหตุการณ์รุนแรงทางการเมือง ที่เกิดขึ้นในระหว่างวันที่ 17-20 พ.ค 2535 นั้น ก็คือจุดวิกฤตของความขัดแย้งและเผชิญหน้ากันระหว่างฝ่ายประชาชนที่ชุมนุมเรียกร้อง ให้นายกรัฐมนตรีลาออก และให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ กับฝ่ายรัฐบาลที่มีพล.อ. สุจินดา คราประยูร เป็นนายกรัฐมนตรี

ความขัดแย้งดังกล่าวนี้ เริ่มมาตั้งแต่เดือนเมษายน ปี 2535 ภายหลังจากการรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ของพล.อ. สุจินดา โดยที่ฝ่ายผู้ชุมนุม เรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีลาออก โดยให้เหตุผลว่าการรับตำแหน่งของพล.อ. สุจินดา ไม่ได้เป็นไปตาม

หลักการที่ว่า นายกรัฐมนตรีควรจะมาจากการเลือกตั้ง ส่วนข้อเสนอให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญนั้น ผู้ชุมนุมให้เหตุผลว่า รัฐธรรมนูญยังคงมีเนื้อหาที่ไม่เป็นประชาธิปไตย

อย่างไรก็ตาม ทางฝ่ายนายกรัฐมนตรี ก็ยืนยันถึงความชอบธรรมในการเข้ามารับตำแหน่ง และไม่ได้มีการดำเนินการใดๆตามข้อเรียกร้องของกลุ่มผู้ชุมนุม

การชุมนุมเรียกร้องจึงได้ดำเนินยึดเขื่อนมาจนกระทั่งถึงวันที่ 17 พ.ค 2535 และสถานการณ์ได้ทวีความรุนแรง และเข้าสู่ภาวะวิกฤตเมื่อเกิดการปะทะกันระหว่างฝ่ายประชาชน และเจ้าหน้าที่ตำรวจทหารที่เข้าไปควบคุมการชุมนุม

ความรุนแรงของเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้น ในระหว่างวันที่ 17-20 พฤษภาคม 2535 นั้น มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่า รุนแรงมากกว่าวิกฤตการณ์ทางการเมืองครั้งสำคัญ 2 ครั้งที่ผ่านมา เมื่อพิจารณาจากการใช้ความรุนแรงในการสลายฝูงชนที่ชุมนุมเรียกร้อง จำนวนผู้เสียชีวิต บาดเจ็บและ สูญหาย ซึ่งจนถึงขณะนี้ ก็ยังไม่มีผู้ทราบแน่ชัดว่า จำนวนของผู้เสียชีวิต และสูญหาย เป็นเท่าไรแน่

ในช่วงหลังวิกฤตการณ์สงบลงใหม่นั้น มีการกล่าวกันว่า จำนวนของผู้ที่เสียชีวิต และสูญหายในเหตุการณ์นั้น อาจจะมีมากเป็นพันๆคน อย่างไรก็ตาม เมื่อได้มีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาสอบสวน และติดตามผู้สูญหายในเหตุการณ์ พบว่าจำนวนของผู้สูญหายในเหตุการณ์ได้ลดลงเรื่อยๆ ล่าสุดเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2536 คณะกรรมการดังกล่าว ของกระทรวงมหาดไทย ได้สรุปยอดของผู้สูญหายในเหตุการณ์ว่า ลดลงเหลือเพียง 47 ราย

เหตุการณ์วุ่นวายทางการเมืองในเดือนพฤษภาคม 2535 นั้น สื่อมวลชนทุกแขนง ไม่ว่าจะเป็นสื่อมวลชนในประเทศ หรือต่างประเทศ ได้เข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญยิ่ง โดยต่างก็ให้ความสำคัญและติดตามนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์ในครั้งนี้อย่างตั้งแต่นั้น และอันที่จริงแล้ว สื่อมวลชนนั้นได้เข้าไปมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ทางการเมืองครั้งสำคัญๆหลายครั้ง นอกจากนี้ยังอาจถูกนำไปเป็นเครื่องมือหรืออาวุธในการต่อสู้ทางการเมืองได้ จะเห็นว่า เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองขึ้นแต่ละครั้ง สื่อมวลชนมักจะเป็นเป้าหมายแรกที่คณะผู้ยึดกุมอำนาจจะเข้าไปควบคุม เพื่อกระจายข้อมูลข่าวสารในทางที่เป็นประโยชน์ต่อฝ่ายตน ตลอดจนใช้เครื่องมือสื่อสารมวลชนนั้น

ในการต่อสู้ทางการเมืองกับฝ่ายตรงกันข้าม และในประเทศที่สื่อมวลชนอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐนั้น ผู้ที่จะมีโอกาสใช้สื่อมวลชนมากกว่าก็คือรัฐบาล

อย่างไรก็ตาม ในช่วงที่ได้เกิดวิกฤตการณ์ขึ้นในระหว่างวันที่ 17-20 พ.ค. 2535 นั้น มีการกล่าวกันว่า สื่อมวลชนวิทยุและโทรทัศน์นั้น ตกอยู่ในขั้นวิกฤตไปด้วย เพราะไม่สามารถสะท้อนข่าวสาร ความเป็นจริงของเหตุการณ์ เพื่อนำเสนอต่อผู้ชมได้อย่างเต็มที่ ทั้งมีการกล่าวกันว่า สื่อมวลชนประเภทนี้ ได้กลายเป็น "สถาบันแห่งการแสวงหาความจริงที่ชอบแกลงข่าวเท็จ" วิกฤตศรัทธาที่มีต่อสื่อวิทยุและโทรทัศน์จึงได้ตกต่ำอย่างถึงที่สุดในช่วงเหตุการณ์ดังกล่าว (แกลงการณจากการประชุมเรื่อง "วิกฤตการณ์สื่อมวลชนไทย" ที่หอประชุม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 28 พ.ค 2535)

รายงานเบื้องต้นของคณะกรรมการวิสามัญของรัฐสภา ที่ทำการตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม ได้เสนอว่า สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชาชนออกมาชุมนุมเรียกร้องเรียกร้องในเหตุการณ์ เพราะสื่อมวลชนของรัฐบิดเบือนข่าวสารข้อเท็จจริงต่างๆ

ดร. รัตนะ บัวสนธิ ได้กล่าวไว้ในบทความพิเศษ ในหนังสือสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ฉบับวันที่ 14-20 มิถุนายน 2535 ว่า สาเหตุที่ผลักดันให้เกิดเหตุการณ์ทางการเมืองในเดือนพฤษภาคมขึ้น ได้แก่

. . . 4. การปิดกั้นเสรีภาพในการเสนอข่าวสารอย่างเที่ยงตรงของสื่อมวลชน จากเหตุการณ์วิกฤตที่เกิดขึ้น กล่าวได้ว่า การที่ฝ่ายรัฐบาลใช้อำนาจแทรกแซงการเสนอข่าวสารผ่านทางโทรทัศน์ วิทยุ ตลอดจนหนังสือพิมพ์บางฉบับ เป็นไปในทำนองปิดกั้นเสรีภาพของผู้สื่อข่าว บิดเบือน โฆษณาชวนเชื่อ ตลอดจนให้ข่าวด้านลบในการกระทำของผู้ชุมนุม ซึ่งเป็นการเสนอข่าวด้านเดิยวั้น ทำให้เกิดความสงสัยต่อกลุ่มคนที่ได้รับฟังข่าวสาร และอยู่ในบริเวณโดยรอบกรุงเทพมหานคร ให้หลังไหลเดินทางไปยังถนนราชดำเนิน (อันเป็นสถานที่ชุมนุมประท้วง) เพื่อรับรู้ข้อมูลที่แท้จริง

ดังนั้นจำนวนผู้เข้าร่วมชุมนุม จึงเพิ่มมากขึ้นทุกๆครั้ง ทุกๆชั่วโมงของการชุมนุมเรียกร้อง ยิ่งข่าวสารที่เสนอจากสื่อมวลชนฝ่ายรัฐบาล บิดเบือนออกไปมากเท่าใด จำนวนคนที่เข้าร่วมชุมนุม ก็มากตามยิ่งขึ้น โทรทัศน์ วิทยุ และผู้ประกาศข่าวบางคน

บางสถานี สูญเสียความเชื่อถือไว้วางใจจากผู้ชมจนยากจะกู้ภาพพจน์กลับมา

ปัญหาในเรื่องของการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร และความเป็นจริงของ เหตุการณ์ในเดือนพฤษภาคมนี้ ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษาถึงการ "สร้าง" ภาพแห่งความเป็นจริงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และการนำเสนอภาพเหตุการณ์ดังกล่าว นั้น ไม่เพียงแต่ในองค์กรสื่อมวลชน หากรวมถึงองค์กรอื่นใดก็ตาม ที่ได้มีส่วนในการ สร้างและนำเสนอภาพเหตุการณ์แห่งความเป็นจริงนั้น

ภาพข่าวและเหตุการณ์ที่มีการนำเสนอผ่านทางสื่อมวลชนประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่นวิทยุและโทรทัศน์ หรือสื่อสิ่งพิมพ์ เช่นหนังสือพิมพ์ นั้น เป็นสิ่งที่เสมือนกับถูก "สร้าง" ขึ้น โดยผ่านกระบวนการของการคัดเลือก ตัดต่อ และสื่อความหมาย โดยบุคลากรและเจ้าหน้าที่ในองค์กรสื่อมวลชน หรือเรียกว่าเป็น "ความเป็นจริง" ที่สื่อมวลชนได้คัดเลือกแล้ว ว่าควรจะเป็นสิ่งที่ได้รับการนำเสนอ ให้สาธารณชนได้รับทราบ

Walter Lippmann (1922) ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับเรื่อง "ภาพในหัว ของมนุษย์กับโลกภายนอก" (The picture in our head and the world outside) ว่า ความเป็นจริงต่างๆ ที่มนุษย์ได้รับทราบและเรียนรู้ว่ามีอยู่ในโลกนั้น เป็นสิ่งที่เรียนรู้และได้รับทราบผ่านมาจากช่องทางของการสื่อสารต่างๆ ซึ่งก็รวมถึง สื่อมวลชนด้วย ทั้งนี้เนื่องจากในสภาพความเป็นจริงนั้น มีเรื่องราวต่างๆมากมาย ซึ่งมนุษย์ไม่สามารถที่จะรับรู้หรือมี "ประสบการณ์โดยตรง" เกี่ยวกับความจริงเหล่านั้น ได้ สื่อมวลชนจึงเป็นเสมือนช่องทางที่เราจะได้เรียนรู้เรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นในโลก ภายนอก หรืออาจจะกล่าวได้ว่า สื่อมวลชนนั้น เป็นผู้ที่มีส่วนเป็นอย่างมากในการ สร้างภาพในหัวของเรา

ภาพเหตุการณ์ หรือ "ความเป็นจริง" ที่เราได้รับรู้ และรับทราบผ่านทาง สื่อมวลชนนั้น จึงมีอาจจะเรียกได้ว่าเป็นความเป็นจริงอย่างแท้จริง หากแต่เป็นสิ่งที่ ได้ผ่านกระบวนการของการคัดเลือก ตัดต่อ และผ่านการใช้วิธีการต่างๆเพื่อการ สื่อความหมายมาแล้ว โดยการพิจารณาและตัดสินใจของผู้ที่เกี่ยวข้องและดูแลรับผิดชอบ ในองค์กรสื่อมวลชนแต่ละแห่ง ซึ่งก็มีความแตกต่างกันไปในเรื่องของประสบการณ์ส่วนตัว วัตถุประสงค์ในการนำเสนอภาพข่าวและเหตุการณ์ของแต่ละองค์กรสื่อมวลชนและ

"กรอบแห่งการอ้างอิง" (Frame of reference) ของแต่ละบุคคล อันเป็นบุคลิก
ลักษณะของปัจเจกบุคคล การอบรมและเรียนรู้ในสังคม และกลุ่ม

มนุษย์ทุกคนมีกรอบแห่งการอ้างอิงที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นเมื่อเราได้รับ
ประสบการณ์ใหม่ๆ หรือข้อมูลข่าวสารใหม่ๆ เข้ามา เราก็มักจะตีความตามกรอบแห่ง
การอ้างอิง หรือประสบการณ์เดิมที่เรามีอยู่ และโดยวิธีการที่เราได้เรียนรู้มาก่อน
หน้านั้น ในการที่จะมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งที่เราได้รับ นอกจากนี้เรายังพยายาม
ที่จะตีความประสบการณ์หรือข้อมูลข่าวสารใหม่นั้น ในแนวทางที่จะเป็นการต่อต้าน
การเปลี่ยนแปลงใดๆก็ตาม (ถ้าจะมี) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนั้น จะมีผลต่อประสบ
การณ์หรือความเชื่อเดิมของเราที่มีอยู่ นอกจากนี้ มนุษย์มักจะมีแนวโน้มที่จะจัดกลุ่ม
ประสบการณ์ หรือสิ่งที่ได้เรียนรู้ให้อยู่ในรูปแบบที่ตนเข้าใจ (Wilbur Schramm,
1961)

ในทางการเมืองนั้น สื่อมวลชน มีส่วนในการสร้าง "ความเป็นจริง" ทาง
การเมืองในสังคม ซึ่งหมายถึง สิ่งที่ถูกถ่ายทอดออกมาจากสื่อมวลชนประเภทต่างๆ
เพื่อให้สาธารณชนได้รับข่าวสารนั้น ตามที่สื่อมวลชนประสงค์

D.J. Boorstin (อ้างใน Sidney Kraus และ Dennis Davis,
1980) กล่าวว่า เรามักจะคิดว่า สิ่งที่เราได้เห็น (จากสื่อมวลชนต่างๆ) นั้น เป็น
"ความเป็นจริง" ที่แท้จริง ทั้งๆที่สิ่งเหล่านี้เป็นเสมือน "เหตุการณ์เทียม" (Pseudo-
Events) มากกว่า ซึ่งเขาชี้ว่าเหตุการณ์เทียมนี้ มีลักษณะสำคัญ 4 ประการคือ
ประการแรก เป็นสิ่งที่ไม่ต่อเนื่อง มีการวางแผนและสร้างเหตุการณ์เหล่านี้ขึ้น
ประการที่สอง จุดประสงค์หลักของเหตุการณ์เทียมนี้ก็คือ การได้รับการถ่ายทอด
รายงาน และ การสร้างขึ้นมาใหม่ (reproduced) ซึ่งในที่นี้ คุณค่าแห่งความเป็นข่าว
ของเหตุการณ์ จึงมีความสำคัญมากกว่าประเด็นเรื่องความเป็นจริง ดังนั้นลักษณะ
ประการที่สามของเหตุการณ์เทียมนั้นก็คือ ความน่าสงสัยใน "ความเป็นจริง" ของ
เหตุการณ์ ประการสุดท้าย เหตุการณ์เทียมนั้น เป็นสิ่งที่ถูกจัดทำขึ้น เพื่อที่จะสนับสนุน
หรือตอบสนองต่อความคิด ความเชื่อของผู้จัดทำ

ดังนั้น จึงเป็นการยากที่จะบอกว่า ภาพข่าวและเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับ
เหตุการณ์วุ่นวายทางการเมือง ในระหว่างวันที่ 17-20 พฤษภาคม 2535 ที่มีการนำ

เสนอทางสื่อมวลชนต่าง ๆ นั้น เป็นภาพเหตุการณ์ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นจริงๆ ไม่ใช่ เหตุการณ์ของความเป็นจริงในทัศนะและมุมมองการนำเสนอของนักข่าว และคนอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการของการคัดเลือกและนำเสนอภาพข่าวและเหตุการณ์ต่างๆ ดังกล่าว

ประเด็นที่น่าสนใจก็คือ กระบวนการต่างๆ ในการคัดเลือก และวิธีการ ในการนำเสนอและสื่อความหมายขององค์กรสื่อมวลชนต่าง ๆ นั้นเอง เพราะนี่อาจจะ เป็นเหตุผลที่อธิบายถึงข้อกล่าวหาในเรื่อง การบิดเบือนข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชน ประเภทอิเล็กทรอนิกส์ ในช่วงวิกฤตการณ์ทางการเมืองในระหว่างวันที่ 17-20 พฤษภาคม 2535

ในทัศนะของ Melvin L. Defleur และ Sandra Ball Rokeach (1989) การคัดเลือกเพื่อการนำเสนอ หรือแม้แต่ การบิดเบือนข้อมูลข่าวสารนั้น เป็นผลมาจากตัวแปรที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของนักข่าว บรรณาธิการข่าว หรือ ผู้อำนวยการสถานีวิทยุหรือโทรทัศน์ ตัวแปรเช่น ข้อจำกัดของทรัพยากรข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่ อุปสรรคต่างๆ ในขั้นตอนและกระบวนการของการเตรียมการ ข้อจำกัดในเรื่องเวลา เนื้อหาในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารนั้น ที่ทำให้การนำเสนอต้องสั้น กระชับ และย่อ และจำเป็นต้องตัดรายละเอียดอื่นๆ ที่นักข่าวหรือคนอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจคัดเลือกเพื่อนำเสนอ เห็นว่า (ไม่) สำคัญ ตลอดจนตัวแปร เรื่องการโฆษณา หรืออาจจะเรียกได้ว่า "หน้าต่างแห่งความเป็นจริง" ที่สื่อมวลชนได้ เปิดออกให้เราได้เห็นนั้น เป็นส่วนหนึ่งที่ถูกกำหนดโดยธรรมชาติของหลักการทุนนิยมของอุตสาหกรรมข่าวสารข้อมูลนั่นเอง

ในเรื่องเดียวกันนี้ Robert D. Murphy (1977) แสดงความเห็นว่าเป็นองคกรสื่อมวลชนที่ประกอบด้วยคนเป็นจำนวนมาก และมีเทคโนโลยีที่ซับซ้อน ตลอดจนมีตัวแปรต่างๆ มากมาย เข้ามามีผลกระทบนั้น ทำให้แนวคิดเรื่องความเป็นจริง (Reality) มีความหลากหลายมาก และในที่นี้ ผู้เป็นเจ้าขององคกรสื่อมวลชน ผู้ลงโฆษณา ก็เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในแนวคิดเรื่องความเป็นจริง ซึ่ง Murphy เห็นว่า อาจจะเรียกสิ่งเหล่านี้ว่าเป็น ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง นั่นคือ นักข่าวแต่ละคน ช่างกล้อง บรรณาธิการ ผู้อำนวยการสถานี ซึ่งต่างก็มีส่วนในการคัดเลือกและนำเสนอแนวคิดในเรื่องความเป็นจริงทั้งสิ้น

Dunn (1969) ชี้ว่า วิธีที่นักข่าวเลือกเรื่อง และรายงานเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อนำเสนอให้อยู่ในรูปของข่าวนั้น มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ขององค์กรนั้นๆ เป้าหมายต่างๆขององค์กรข่าว เป็นสิ่งสำคัญสำหรับนักข่าว บรรณาธิการข่าวหรือผู้ผลิต เพราะว่าเป้าหมายต่างๆขององค์กร เป็นตัวตัดสินว่าเรื่องใดที่จะนำมาเป็นข่าวได้บ้าง

ในขณะที่ Epstein (1981) ศึกษาและพบว่า ข่าวโทรทัศน์นั้นมีการนำเสนอโดยยึดถือเอาวัตถุประสงค์ขององค์กรเป็นหลัก เพื่อที่จะดำรงไว้ซึ่งการดำเนินธุรกิจ สถานีจะต้องควบคุมข่าวให้ตอบสนองความต้องการขององค์กร รักษาผู้ชมไว้เพื่อการโฆษณา ราชการข่าวต้องเป็นที่ยอมรับทั่วประเทศ รักษาความน่าเชื่อถือของข่าว ปฏิบัติตามกฎหมาย ทั้งยังมีอุปสรรคเรื่องการผลิตข่าวภายใต้เงินทุน และเวลาอันจำกัด

ไม่เพียงแต่องค์กรสื่อมวลชนเท่านั้น ที่ให้ความสนใจในการนำเสนอเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น ในช่วงวิกฤตการณ์ทางการเมืองในเดือนพฤษภาคมปี 2535 หากแต่หน่วยงาน และองค์กรอื่นๆต่างก็ให้ความสนใจที่จะนำเสนอภาพเหตุการณ์เหล่านี้เช่นเดียวกัน โดยได้มีการนำเสนอในรูปแบบของสื่ออีกประเภทหนึ่ง นั่นคือสื่อวีดิทัศน์หรือวิดีโอ

Michael Hirtz ผู้สื่อข่าวสำนักข่าวเอพี (Associated Press, AP) ประจำประเทศไทย กล่าวถึงการเรียกร้องของผู้ชุมนุมทางการเมืองในวิกฤตการณ์เดือนพฤษภาคม 2535 ว่า ข่าวได้แพร่ขยายไปโดยผ่านเครื่องโทรสารและโทรศัพท์มือถือติดต่อกัน เพื่อการสื่อสาร เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นยังถูกแปรสภาพให้กลายเป็นภาพประวัติศาสตร์ โดยการใช้เครื่องมือไฮเทคชนิดหนึ่ง คือวิดีโอ (รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายให้สิทธิเสรีภาพแก่สื่อมวลชนไปปฏิบัติ กรณีศึกษาวิกฤตพฤษภา, 2535)

ภายหลังจากเหตุการณ์พฤษภาในเดือนพฤษภาคมปี 2535 สงบลงใหม่ๆนั้น ปรากฏการณ์หนึ่งที่น่าสนใจ ถ้าหากใครจะได้ออกติดตามข่าวสารทางสื่อมวลชนหรือเดินทางไปชมนิทรรศการเรื่องวิกฤตการณ์ทางการเมืองนี้ ที่มีการจัดขึ้นตามหน่วยงาน หรือสถานศึกษาต่างๆ นั่นก็คือ การที่มีวิดีโอเทปที่เกี่ยวกับวิกฤตการณ์เดือนพฤษภาคม ออกมาวางจำหน่ายเป็นจำนวนมาก วิดีโอเทปเหล่านี้มีทั้งที่ทราบผู้จัดทำ และที่ไม่

ระบุแหล่งผู้ผลิต

ก่อนทำการศึกษา ผู้วิจัยได้มีโอกาสชมวิดีโอเทปเหล่านี้บางม้วน พบว่า นอกจากราคาจำหน่ายที่ค่อนข้างสูง (ตั้งแต่ 100-400 บาท) แล้ว วิดีโอเทปเหล่านี้มีคุณภาพการบันทึกค่อนข้างต่ำ เพราะภาพจะไม่ชัดเจน และบางม้วนก็จะเป็นการบันทึกมาจากภาพข่าวและเหตุการณ์ที่มีการนำเสนอทางสถานีโทรทัศน์ของต่างประเทศ เช่น สำนักข่าวญี่ปุ่น หรือ สำนักข่าวอเมริกา อย่างไรก็ตาม วิดีโอเทปเหล่านี้ต่างก็ขายดีเป็นเทน้ำเทท่า เพราะจำนวนของพ่อค้าแม่ค้าที่จำหน่ายมีเพิ่มขึ้นจากในระยะแรกเพียงสองสามราย เพิ่มขึ้นเป็นนับ 50 ราย (จากการที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสไปทำข่าวและสำรวจในบริเวณถนนราชดำเนิน และบริเวณมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นแหล่งใหญ่แหล่งหนึ่งที่มีการจำหน่ายวิดีโอเทปเกี่ยวกับเหตุการณ์ในเดือนพฤษภาคม เนื่องจากมีการจัดนิทรรศการสัปดาห์รำลึกวีรชนเดือนพฤษภาคม ระหว่างวันที่ 23-29 พ.ค. 2535)

ภาพเหตุการณ์ทางการเมืองของวิกฤตการณ์เดือนพฤษภาคม 2535 ที่มีการนำเสนอในรูปแบบของสื่อวิดีโอ และมีการเผยแพร่ทั้งในลักษณะผ่านสื่อโทรทัศน์ และระหว่างกลุ่ม ตลอดจนวางจำหน่ายทั่วไปนั้น ย่อมมีความแตกต่างกันไปในแต่ละหน่วยงานที่ผลิต และเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดในเรื่อง "ความเป็นจริง" ในมุมมองของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี และสิ่งที่น่าสนใจก็คือการสร้างความเป็นจริงโดยผ่านทางสื่อวิดีโอนี้สามารถที่จะทำได้โดยไม่มีข้อจำกัด เมื่อเปรียบเทียบกับ การสร้างความเป็นจริงในเรื่องของข่าวที่ถูกนำเสนอทางโทรทัศน์ ที่มีข้อจำกัดมากกว่า ทั้งในเรื่องของเวลาและเนื้อที่ของการนำเสนอ

ความพยายามที่จะเน้นย้ำภาพความเป็นจริงในทัศนะของแต่ละฝ่าย โดยการจัดทำและเรียบเรียงภาพเหตุการณ์ขึ้นใหม่ อาศัยคุณสมบัติพิเศษของสื่อวิดีโอ ซึ่งเอื้ออำนวยต่อการสร้างภาพแห่งความเป็นจริง ตลอดจนการที่ผู้ชมสามารถรับชมได้ทั้งภาพและเสียงได้บ่อยครั้งตามที่ต้องการนี้เอง ที่เป็นที่มาและความสนใจในการทำการศึกษาในครั้งนี้

ปัญหานำวิจัย

1. เหตุการณ์อะไรบ้าง ในช่วงวิกฤตการณ์เดือนพฤษภาคม 2535 ที่ถูกนำเสนอเป็นภาพความเป็นจริงทางการเมือง ผ่านทางสื่อวิดีโอ
2. วิธีการอะไรบ้าง ที่มีการนำมาใช้ในการสร้างความเป็นจริงทางการเมืองในช่วงวิกฤตการณ์เดือนพฤษภาคม 2535 ผ่านทางสื่อวิดีโอ

จุดประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงเหตุการณ์ที่ถูกนำเสนอเป็นภาพความเป็นจริงทางการเมืองในช่วงวิกฤตการณ์เดือนพฤษภาคม 2535 ผ่านทางสื่อวิดีโอ
2. เพื่อศึกษาถึงวิธีการสร้างความเป็นจริงทางการเมือง ในช่วงวิกฤตการณ์เดือนพฤษภาคม 2535 ผ่านทางสื่อวิดีโอ

ข้อสันนิษฐานเบื้องต้น

1. เหตุการณ์ที่ถูกนำเสนอเป็นความเป็นจริงทางการเมือง ในช่วงวิกฤตการณ์เดือนพฤษภาคม 2535 มีความแตกต่างกันไป ในวิดีโอเทปแต่ละม้วนที่ผู้จัดทำเป็นคนละหน่วยงาน
2. การสร้างความเป็นจริงทางการเมือง ในวิกฤตการณ์เดือนพฤษภาคม 2535 มีการนำวิธีการต่างๆมาใช้อย่างหลากหลาย เพื่อให้สื่อความหมายได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้จัดทำวิดีโอเทปแต่ละม้วน

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาวิดีโอเทป (Video cassette) ที่นำเสนอภาพเหตุการณ์เกี่ยวกับวิกฤตการณ์ทางการเมืองในเดือนพฤษภาคม 2535 โดยมุ่งจำกัดเฉพาะเทปวิดีโอ ที่มีลักษณะของการนำเสนอและวัตถุประสงค์ ที่แสดงให้เห็นอย่างชัด

เจนว่าเป็นความพยายามที่จะนำเสนอภาพเหตุการณ์ "ความเป็นจริง" ในทัศนะของผู้สร้างหรือผู้ผลิตวิดีโอเทปนั้นๆ

แม้ว่าจะเป็นการศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวกับสื่อวิดีโอ แต่ผู้วิจัยจะไม่มุ่งเน้นหรือให้ความสำคัญเกี่ยวกับประวัติ หรือ ความเป็นมาของสื่อประเภทนี้ เพราะจุดประสงค์หลักของการวิจัย คือการศึกษาถึงเนื้อหาของเทปวิดีโอที่นำเสนอภาพเหตุการณ์ในวิกฤตการณ์เดือนพฤษภาคม 2535 เพื่อทราบถึง การนำเสนอภาพแห่ง "ความเป็นจริง" ทางการเมือง ในทัศนะของผู้สร้าง ตลอดจนวิธีการที่นำมาใช้ในการสร้างความเป็นจริงทางการเมือง ในช่วงเหตุการณ์นั้น

สำหรับขอบเขตของช่วงเวลาในการศึกษา คือช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมือง ในระหว่างวันที่ 17-20 พฤษภาคม 2535

นิยามศัพท์

1. การสร้างความเป็นจริงทางการเมือง ในที่นี้ หมายถึงการนำเสนอเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้น โดยมีการใช้วิธีการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ถ้อยคำ รูปภาพ เสียง หรือสัญลักษณ์ใดๆก็ตาม ตลอดจนการตัดต่อและลงเสียง ในการนำเสนอเหตุการณ์ที่ผู้จัดทำเห็นว่าเป็น "ความเป็นจริง" ทางการเมือง
2. สื่อวิดีโอ หรือวิดีโอเทป หมายถึงสื่อมวลชนอีกประเภทหนึ่ง ที่ได้รวมคุณสมบัติของสื่อโทรทัศน์ ในแง่ของการนำเสนอภาพและเสียงพร้อมกัน เข้าไว้กับคุณลักษณะของสื่อประเภทหนังสือพิมพ์ ที่สามารถจัดเก็บสิ่งที่นำเสนอไว้ได้ ในที่นี้ก็คือการจัดเก็บไว้ในรูปแบบของวิดีโอเทป
3. เทปวิดีโอ (Video cassette) ในที่นี้ หมายถึงม้วนเทปที่บรรจุเนื้อหาที่เป็นภาพและเสียงของเหตุการณ์ต่างๆที่มีการบันทึกไว้โดยกล้องถ่ายวิดีโอ สามารถนำม้วนเทปนี้มาฉายดูได้ทางเครื่องเล่นวิดีโอ (Video cassette player/recorder) ซึ่งเครื่องเล่นนี้ นอกจากจะใช้ฉายภาพจากม้วนเทปวิดีโอแล้ว ยังสามารถอัดภาพจากสัญญาณโทรทัศน์ หรือภาพจากเครื่องเล่นวิดีโออื่นได้อีกด้วย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาในเรื่องนี้ จะเป็นการเพิ่มความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ แก่ผู้วิจัย ในเรื่องของการสร้างความเป็นจริงทางการเมือง โดยอาศัยคุณลักษณะพิเศษ ของอุปกรณ์การสื่อสารมวลชน ที่เอื้ออำนวยต่อการสร้างความเป็นจริงทางการเมืองนั้น

ในส่วนของผู้ที่สนใจและนักวิชาการศึกษาท่านอื่นๆ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ในครั้งนี้ อาจจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องต่อไปได้